

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

82.

Mrtvo morje.

(Dalje.)

Po mrtvem morju se je vozil tudi lajtenant Molineux z dvema spremnikoma. Močen veter je rinil brod brzo naprej. Ali ko so se sukali blizu južnega poluotoka, utihnil je veter, in nastala je grozna tišina in soparica, da kar niso mogli z mesta. Ker se je bil brod tudi poškodoval, drla je voda vanj. To je primoralo plavce, da so nemudoma pometali prtljago v vodo. Kedar je potegnil drug veter, tedaj so vendar z največjim naporom dospeli na kopno. Vsled smrtnega strahu in živinskega truda je zbolel drzni plavec Molineux in tudi umrl.

Nekateri poskusi so tedaj spodleteli, nekateri se niso povoljno završili. Zato je poslala 1848. l. vlada severoameriških Zaveznih držav ekspedicijo na mrtvo morje. Načeloval jej je lajtenant Lynch. Dobro prevideni ameriški plavci so sedli na dva broda, eden je bil od bakra, eden od železa. V devetih dneh so se pripeljali po Jordanu na mrtvo morje. Tri tedne so je preiskovali. Uspeh zelo trudapolnega dela je popisal Lynch v zanimivej knjigi. Pa tudi to v obče povoljno podjetje je dalo svojo žrtvo. Oboleli so skoro vsi plavci a lajtenant Dale je umrl na vročnici v Bajrutu. Okolni Beduinci, ki dobro znajo, kakošno je mrtvo morje, dejali so potem Lynchu, da je ob pamet, ker je prišel tako daleč zgolj zato, da se je tri tedne vozil po njem.

Mrtvo morje je do 20 ur dolgo, 4 do 5 ur pa široko Stisnjeno je mej dvoje visokih pogorij, ki se vlečete z zahoda na vzhod. Poluotok Messraah, ki se drži vzhodne obale, razdeljuje je na dve neenaki polovici, ki ste tudi različne globine. Severna polovica je večja, in globoka do 1300 črevljev, južna polovica je manjša, in plitva, ima sem in tje samo po 13 črevljev globine. Na južnem koncu je voda tako plitva, da ni moči z brodom k kraju. Kdor hoče na suho priti, brodirati mora po vročem glenu skoro pol ure daleč. Ni pa res, da tice pocepajo, če lete preko mrtvega morja, in še marsikaj drugega ne, s čemur je obajila fantazija to tajinstveno morje.

Čudno je, da mrtvo morje tako izredno nizko stoji. Da si je od sredozemskega morja v ravnej črti komaj 20 ur do njega, vendar stoji za 1200 do 1400 črevljev pod gladino sredozemnega morja. Ob vročem času provzročuje ta izredno nizki vsed grozno vročino in soparico, in ker puha tudi žareči veter arabski, toraj skoro ni prestajati. Radi tega je prišel Lynch na spomlad, ali vendar so trpeli plavci njegovi za vročino izredno mnogo. Kovina se je tako razbelila, da se je niso smeli dotekniti. Kalena*) očala so morali zameniti z roženimi.

*) Kalena očala — Stahlbrillen. Tako sem slišal pred več leti v Ljubljanskej okolici. Ne vem, ali je prav, ali ni?

Plavci so bili vsi zabuhli, da je bilo strah pogledat jih. Čudno je tudi to, da je voda mrtvega morja neizrekljivo grenka in gadnozoprnega okusa. Vzel sem je v usta malo kapljic, ali sem jo koj izbrusil. Pomočil sem roko v prozorno vodo, in potegnivši jo ven sem opazil na njej tanko solno mrenico, ki mi je napravilo lahko srbečico na koži. Tudi Lynch zatrjuje, da je voda mrtvega morja res taka, vzlasti v očeh napravlja nepretrpljivo skelino.

Nekdaj so bili te misli, da vstaja iz morja zoperni, ostri žvepleni smrad, ki je napravljal hudo glavobolje tudi ameriškeje ekspediciji. Najnovejša raziskovanja so dognala in podprla z dokazi, da ta na nekih mestih tako nadležni smrad puhti z žvepljenih vrelcev, ki izvirajo na obali pa tudi z gnjijočih pogrezin.

Boja morske vode je različna, kakor nanese letni čas, pa svetloba in solnce. Nam se je videlo morje od deleč svinčene boje, na drugem mestu bledomodrikasto in od blizu zamolklomodro, pa tudi spreminjajoče se na zeleno. Čudna je tudi izredna gostota in nosilna moč te slane vode. To so vedeli že starodavniki.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

III. Gospod zbornični svetnik Jernej Žitnik poroča, da je občina Stari Trg prosila za napravo brzojavne postaje. Odsek poudarja, da se je zbornica že l. 1877. izrekla za brzojavno postajo v Starem Trgu, katera bi bila imela ustrezati potrebam Loža in Starega Trga. Zbornica je tudi priporočala l. 1885. z ozirom na trgovinske, obrtne in prometne odnošaje, da se ustanovi brzojavna postaja v mestu Ložu, pripoznavši nje potrebo. Sklicevala se je posebno na vas „Stari Trg“, katera je le 0.9 kilometrov oddaljena od Loža, a ne, kakor se trdi, dva kilometra. V Ložu je c. kr. okrajno sodišče, c. kr. davčni urad, žandarska postaja in občinski urad ložki; v Starem Trgu je župniški urad in šola, in res je, da spada Lož v župnijo in šolo v Starem Trgu, kar pa ni posebne važnosti, ker je Lož, kakor zgoraj rečeno, le 0.9 kilometrov oddaljen od Starega Trga. Občina Stari Trg šteje 4349 duš, od katerih je 154 trgovcev in obrtnikov. Ti pa, in vsi drugi trgovci bliže Starega Trga iz Lrvaških občin, takisto zasobniki, posluževali bi se brez sumnje brzojavne postaje v Starem Trgu, ker je Stari Trg bliže za 0.9 kilometrov, nego li brzojavna postaja v Ložu. Postaje v Ložu posluževalo bi se torej samo 43 trgovcev in obrtnikov ložkih, c. kr. okrajno sodišče, c. kr. davčni urad, žandarska postaja in zasobniki ložki. Ali je promet tolik, da bi mogle biti postaji v Ložu in Starem Trgu, ni odseku znano. Ako pa bi radi premajhnih dohodkov morali jedno ali drugo postajo opustiti, izreka odsek že sedaj, da bode on vse-

kakor priporočal, da se pridrži brzojavna postaja v Ložu.

Zategadelj predlaga odsek: „Zbornica naj se izjavi v zmislu tega poročila pri c. kr. poštnem in brzojavnem ravnateljstvu v Trstu“.

Gospod zbornični svetnik Hren izreče se z ozirom na bližnjo brzojavno postajo v Ložu proti temu, da se napravi brzojavna postaja v Starem Trgu.

Pri glasovanju sprejme se odsekov predlog z večino glasov.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca Kluna

v državnem zboru dne 1. maja 1888.

(Dalje.)

Če so torej v Trstu te razmere mogoče s privo-
ljenjem vlade, in se ne pritoži ona (leva) stran visoke
zbornice, ki se tako rada imenuje čuvajka državnih
koristi, in če s tem ne škoduje državnim koristim po-
tem ne vem, zakaj bi šolska avtonomija sploh tudi
drugje bila nevarna, kakor so pisala glasila liberalne
stranke o Heroldovem predlogu. Sicer pa moram opom-
niti, da si ne želimo take deželne avtonomije kakor
je v Trstu, marveč hočemo najvišje šolsko nadzorstvo,
ki naj skrbi, da imajo vsi narodi po vseh deželah po
državnih temeljenih postavah zagotovljene pravice in
da večine ne bodo zatirale manjšin. (Tako je! na desnic.)
Ako pa visoka naučna uprava more ali hoče to storiti
potem nam ni treba srelišča za šole.

Obrnimo svoje oči iz Trsta v Gorico. Nedavno je
svet iznenadila novica, da je tamošnji deželni šolski
svet sklenil, vpeljati nemščino v vseh, tudi enorazrednih
ljudskih šolah. (Čujte na desnici.) Kakor sem že omenil
mi znamo ceniti važnost nemščine in ji hočemo dati
toliko prostora, kolikor ne škoduje elementarnemu
pouku. Vprašam pa, kateri namen pa more imeti nem-
ščina kot obligaten predmet v ljudskih šolah na Go-
riškem, kjer je po zadnji štetvi 53 odstotkov Slovencev
36 odstotkov Italijanov in le 1 odstotek Nemcev? (Čujte
na desnici.) In kako mora trpeti naučna visoka uprava,
da more le trenotek veljati sklep, ki nasprotuje jasnim
besedam dvžavnih postav in državne šolske postave in
vsem pravilom zdrave pedagogike? Goriški deželni zbor
je tudi soglasno sklenil ugovor proti temu sklepu de-
že nega šolskega sveta, in gospod naučni ministe je
rekel v budgetnem odseku, da bo rešil ta ugovor po
obstoječih postavah. Pričakujemo, da se bo to zgodilo
brez pridržka in stranskih vratic. Opomniti pa moram
da Nj. ekselencija ne smé tega smatrati kot koncesijo
Slovcem, ker je njegova dolžnost, da razveljavi ne-
postavne sklepe šolskega oblastva, in ker smo potem
zopet tam, kjer smo bili pred tem sklepom. (Tako je!
na desnici.)

Kaj naj končno rečem o šolskih razmerah na
Koroškem (Klici na levici: Prav nič! — Ugovori na
desnici), kjer visoka naučna uprava še nadalje dopušča
zatiranje, ki sem je opisal lansko leto.

Ko je v zadnjem zasedanji koroški deželni zbor
obravnaval o zgradbi prisilne delavnice za koroške
prisiljence, ki so sedaj v Ljubljani, priporočal je ko-
roški deželni predsednik prisilno delavstvo z opomnjo
(Čujte na desnici), da se prisiljenci v ljubljanski pri-
silnici zato ne bodo poboljšali, ker ni za to sposobno
slovansko narečje v tej prisilnici (Veselost na desnici);
na to je opomnil poslanec pl. Hillinger, da nikdo drugi
ni kriv poslovenjenju tega zavda nego gopodujoči sistem
ki uvaja take razmere. Grof Taaffe naj le reče dežel-
nemu predsedniku baronu Winklerju, naj koroški pri-
siljenci imajo nemški krščanski nauk, kakor zahteva
evakopravnost, in gotovo ga bodo imeli v nemškem in ne
v nerazumljivem in nepriljubljenem slovenskem jeziku.

Tako telegram v graški „Tagespost“ z dne 18. ja-
nuarja t. l. Kakor je vodstvo ljubljanske prisilnice delal-
nice obširno razložilo v kranjskem deželnem zboru, so
te trditve popolnoma neresnične, zato jih je kranjski de-
želni zbor tudi zavnil po zasluženju.

Toda načelo, na katero se naslanjajo besede ko-
roškega deželnega predsednika in opazka poslanca pl.
Hillingerja, je popolnoma resnično. Prisiljenci se ne mo-
rejo poučiti in poboljšati, ako se celo v krščanskem je-
ziku poučujejo v nerazumljivem jeziku. Pa to načelo ne
velja le za prisiljence, marveč sploh tudi za otroke, ki
se tudi ne morejo poučevati in vzgajati v nerazumljivem
jeziku, in če se jim še krščanski nauk razlaga v tujem
jeziku. Toda ne gospod koroški deželni predsednik, ne
šolska oblastva in tudi ne visoka naučna uprava, nočejo
priznati tega načela za slovenske otroke.

Koroški deželni predsednik je rekel v koroškem
deželnem zboru l. 1883., da bo skrbel, da se bodo slo-
venski otroci učili v svojem materinem jeziku moliti,
brati in pisati. Te lepe besede je koroško slovensko
prebivalstvo z veseljem pozdravilo. Ali ostalo je le pri
besedah, dejanj ni bilo. Slovenski otroci na Koroškem
ne znajo brati v svojem jeziku, še manj pa pisati, ker so
na teh šolah nastavljeni učitelji, ki ne znajo jezika šol-
skih otrok. (Poslanec grof Lažansky: Škandal!) Če pa
so učitelji, ki morda čutijo ljubezen in željo za slovenski
pouk, gvspôda moja, potem že skrbi koroška deželna
šolska oblast, da ti učitelji niso nevarni, in premesti jih
v nemške kraje, kjer imajo čas premišljevati, kako ve-
lik pregreha je ljubezen do naroda. (Poslanec grof
Lažansky: To je absolutno gospoparstvo. — Poslanec
dr. Steinwender: Toda res ni!

Ako se mi kaj tacega očita, morem reči, da vsako
stvar dokažem z akti. Koroški otroci pa tudi moliti ne
znajo slovenski. (Čujte na desnici.)

(Dalje prihodnjič.)